

Mr. Rejhan Neziri

ISLAMI DHE MUSLIMANËT PERËNDIM

HYRJE

Ç'është Evropa? Është ajo një entitet gjeografik, një përzierje e kulturës judo-krishtere apo prodhim i një feje sekulare? Ç'është identiteti i Evropës? Kush janë muslimanët e Evropës? Ç'identitet kanë ata? Ç'është dhe a mund të flitet për një "Islam evropian"?

Rëndësia e ndikimit dhe kontributit të Krishterizmit mbi kulturën e asaj që sot quhet Evropë, është e pamohueshme. Edhe Islami ka qenë një realitet i Evropës mbi 1000 vjet. Të trija traditat e besimit monoteist, të Judaizmit, të Krishterizmit dhe të Islamit, janë të huaja për sa i përket Evropës. Të trija këto fe burimin e kanë në Lindjen e Mesme dhe prapëseprapë kanë patur një ndikim të thellë mbi kulturën evropiane. Për shumë vite të tëra, Krishterizmi me përzierjen e tij ekzotike të traditës hebreje dhe me pretendimin e tij për të qenë universal, ka qenë feja e një pakice të marginalizuar. Shën Pali kishte bindjen se johebrenjtë mund të bëheshin të krishterë pa mos qenë e nevojshme që një herë të bëheshin hebrenj, duke iu nënshtruar ritit të rrethprerjes (synetimit). Në fillim kjo bindje nuk gjeti përkrahjen edhe të liderëve të hershëm të krishterë, mirëpo më vonë kjo u pranua si një dogmë qendrore. Kjo i ndihmoi Krishterizmit të zhvillohej në një fe botërore. Përhapja e Krishterizmit gjithashtu u ndihmua edhe nga situata politike dhe kulturore e kohës.¹ Perandoria romake, me Pax Romanën e saj, ishte një botë stabile ku dominonte gjuha dhe kultura greke. Krishterizmi u bë fe shtetërore e Perandorisë romake me konstituimin e Perandorisë bizantine. Përkundër lidhjeve të ngushta me Hebraizmin, Krishterizmi është zhvilluar në mënyrë të pavarur brenda botës greko-romake. Të krishterët, hebrenjtë i shohin si të ndryshëm por që kanë lidhje të ngushtë me ta, sepse ata i luten të njëjtit Zot, të cilin ata e quajnë "Zot dhe At i Jezu Krishtit", që është, sipas besimit krishter, i njëjti me "Zotin e Abrahamit, Isaacut dhe Jacobit" të hebrenjve.

Kur'ani shpesh e thekson faktin se mesazhi thelbësor i tij nuk është diçka e re dhe se marrëdhëniet e muslimanëve me *ehli-kitabët* (ndjekësit e shpalljeve më të hershme), në esencë janë të njëjta. Islami është e njëjta fe nga i njëjti Zot, Krijues i Ademit dhe Zot i Abrahamit, Isaacut dhe Jacobit. "*Thuaj: Ne i kemi besuar All-llahut, edhe asaj që na u zbrit neve, edhe asaj që i është zbritur Ibrahimit, Ismailit, Is-hakut, Jakubit dhe pasardhësve. Edhe asaj që i është dhënë Musait dhe Isait, edhe asaj që i është zbritur të gjithë peygamberëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë kurrfarë dallimi në mes tyre dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar*" (Alu Imran: 84). Muslimanët, si burrat ashtu edhe gratë, e ndajnë të njëjtën detyrë jetësore: ta njohin Zotin, t'i shërbejnë Zotit dhe t'i plotësojnë urdhrat e Zotit. Gjithë kjo do të ndihmojë në sigurimin e barazisë, lirisë, drejtësisë, mëshirës dhe prosperitetit në tokë.

Prezenca e muslimanëve ka qenë një faktor konstant në historinë evropiane qysh nga shek. VII e.r., pas paraqitjes së Islamit. Muslimanët kanë qenë tregtarë, ndaj edhe *da'ij* (misionarë) anëmbanë botës. Brenda disa dekadave nga vdekja e Muhammedit a.s. (632), ndjekësit e tij i tejkaluan kufijtë e Arabisë dhe u futën në Persi dhe Bizant, që ishin dy perandori të cilat e kishin ndarë më dysh Lindjen e Mesme dhe të cilat kishin futur nën

¹ Për më tepër hollësi shih Karl Blei, *Freedom of Religion and Belief: Europe's Storey*, Holandë, 2002.

kontrollin e tyre hapësira e territore të gjera. Në Evropë, muslimanët vijnë përmes Spanjës (711 e.r. / 94 h.) dhe Sicilisë (831 e.r. / 215 h.) dhe më vonë përmes Ballkanit (shek. XI e këtej).² Qysh atëherë bashkësitë muslimane kanë jetuar në pjesë të ndryshme të Evropës. Kanë kaluar periudha të gjata të sundimit musliman në Spanjë (Andaluzi), Sicili dhe Ballkan, si dhe qendra të veçuara autonome të muslimanëve në Francë, Zvicër, Gjermani dhe Italinë Jugore.

Menjëherë pas rënies së Murit të Berlinit, Evropa kishte një popullatë të dukshme muslimane. Me shekuj të tërë muslimanë kishte në Evropën Lindore, që s'ishte njësoj edhe në Evropën Perëndimore, ku numri më i madh i imigrantëve arriti në vitet '60 dhe '70 e këndej. Sipas statistikave të fundit, Franca ka afro 5 milionë muslimanë, gjysma prej të cilëve qytetarë francezë. Ata që nuk kanë nënshtetësi franceze, kryesisht vijnë nga Algjeria, Maroku dhe Tunizia. Në Gjermani ka 4 milionë muslimanë, prej të cilëve 3 milionë vetëm turq. Belgjika dhe Holanda kanë nga 1 milion muslimanë. Britania e Madhe llogarit që numri i popullatës muslimane atje të jetë afro 2 milionë, të cilët kryesisht vijnë nga Pakistani, India, Bangladeshi dhe Lindja e Afërt. 65 % e tyre kanë nënshtetësi britaneze. Në vitin 1987 Spanja ka patur 150 mijë marokenë plus shumë të huaj të tjerë. Në vitin 1999 numri i tyre është rritur në 250 mijë, shumica prej të cilëve kanë hyrë fshehurazi. Statistikat më të vonshme të Italisë numërojnë gjithsejt 522 mijë imigrantë. Prej tyre 130 mijë nga Maroku, 59 mijë nga Shqipëria, 48 mijë nga Tunizia, 33 mijë nga Senegali, 25 mijë nga Egjipti etj. Statistikat që kanë të bëjnë me numrin e muslimanëve prezentë në Itali, nuk i përfshijnë imigrantët ilegalë që vijnë nga Afrika Veriore, të huajt e natyralizuar dhe italianët vendorë të konvertuar në Islam. Vendet si Bullgaria, Hungaria dhe ish Jugosllavia kanë patur bashkësi muslimane që nga rënia e tyre nën sundimin e Perandorisë Osmane.³

Viteve të kaluara ka patur një fluks të tërë refugjatësh dhe azilkërkuesish, të cilët i braktisin vendet e tyre për shkak të mosrespektimit të të drejtave njerëzore ose për shkak të situatës ekonomike e cila i ka shtyrë banorët e atyre vendeve të kërkojnë një ardhmëri të re në Evropë.⁴ Pa këtë fluks mërgimtarësh, Islami do të kishte mbetur disi i marginalizuar në Evropë. Mëgjithëkëtë, tani prania e Islamit nuk mund të injorohet, ngase ai dita-ditës bëhet faktor i rëndësishëm shoqëror dhe fetar anekënd Evropës. Shoqëria evropiane përnjëmend është bërë multifetare, diçka që më parë as që është parë e as që është dëshiruar të jetë. Ç'është arsyeja që i shtyri gjithë këta muslimanë të mbërrijnë në Evropë? Ka të ngjarë që gjithë kjo ka të bëjë me procesin e migrimit – njerëzit e lëshojnë një pjesë të botës dhe shkojnë e vendosen të jetojnë në një pjesë tjetër të saj, ashtu siç ka ngjarë gjatë gjithë historisë.

Dekadave të fundit Islami ka mbërritur në shumë pjesë të Evropës me anë të njerëzve të cilët, me kalimin e disa viteve, vijnë të jetojnë, të punojnë dhe të gjejnë strehë në këto vende për arsye të nduarnduarta. Kjo më parë ka qenë një mbërritje graduale dhe e vazhdueshme, sesa një vërshim i përnjëhershëm. Gjithashtu, duhet mbajtur mend faktin se gjithë procesi i derdhjes së Islamit në Evropë sot mbështetet nga procesi i bashkëpërfshirjes progresive dhe reciproke ndërmjet popullatës muslimane dhe asaj me prejardhje krishtere. Numri i njerëzve që vijnë në Evropë, sot me të madhe varet nga ecuria e ekonomisë së saj. Kur gjërat janë në rregull, atëherë mbërrijnë shumë imigrantë; kur shfaqen probleme të natyrës ekonomike dhe politike, atëherë dukshëm bie edhe numri i imigrantëve.

² Për detaje të mëtutjeshme shih raportin e përkohshëm të Khurshid Ahmedit, *Muslims in Europe*, të paraqitur në The Islamic Council of Europe, prill, 1976, të botuar nga The Islamic Foundation, Leicester, UK.

³ Konferenca Botërore mbi Fetë (World Conference on Religions) ka përgatitur një hartë për European Religious Population for Peace-Europe (WCRP EU) në lidhje me Këshillin e Liderëve Fetarë të WCRP EU në dhjetor, 2002. Shih: www.religionsforpeace.org.

⁴ Shih Qadir Bukash, *The Bubble of Refugee Protection*, Londër, 2002, f. 12. (Sipas tij, prej gjithsejt 22 milionë refugjatësh 7 milionë janë vetëm në Evropën Perëndimore).

